

Az Energiapolitika 2000 Társulat véleménye
A MAGYAR VILLAMOSENERGIA PIACON LEFOLYTATOTT ÁGAZATI VIZSGÁLATRÓL SZÓLÓ,
2005. december 22-i
GAZDASÁGI VERESNYHIVATALI JELENTÉSRŐL.

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a honlapján nyilvánosságra hozott jelentéséről szakmai vitát kezdeményezett. Mivel társulatunk alapszabály szerinti feladata a nemzeti érdekű magyar energiapolitika szolgálata, ezért kötelességünknek tartjuk a vitában való részvételt.

Sajnálattal állapítjuk meg, hogy a jelentés készítői nem ismerik kellő mélységben a villamosenergia-rendszer működését, több olyan megállapítást tesznek, amelyek szakmailag nem alátámasztottak. A jelentés azt a benyomást kelti, mintha a piaci verseny kialakulásának az állami tulajdonú MVM lenne az akadálya. Ezt az alapfeltevést cáfolandó, csak a legfontosabb általános kérdésekre térünk ki, remélve, hogy a részleteket nem ismerők előtt is érthetővé teszik véleményünket.

A villamosenergia-rendszer egész liberalizációs folyamatának ideológiai alapját a GVH 1999. évi tanulmánya képezte, amelyben ez áll: „Tovább kell menni a minimális EU elvárásoknál.” (A tanulmányt annak idején részletesen bíráltuk.) A magyar villamos piac privatizálása és liberalizációja nem hozta meg a „beígért” eredményeket: a villanyárak nem csökkentek, hanem elszabadultak és folyamatosan emelkednek. A lakossági nappali áram ára több, mint 3-szorosára növekedett. Az áremelések és az 50 %-os létszámcsökkentésben jelentkező termelékenység növelés elsősorban a privatizált társaságok profitját növelték. Elég egy pillantást vetni a privát termelők és szolgáltatók saját tőkére vonatkoztatott nyereségének alakulására (lásd táblázat), amely a privatizáció óta mindig nagyobb volt még a privatizációs szerződésekben garantált 8 %-nál is; 2004-ben az erőműveknél átlagosan már 22,4 %, az áramszolgáltatóknál 15,4 % volt.

A villamos energiaipar társaságainak saját tőke arányos nyeresége %-ban 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Privát erőművek	8,23	12,73	12,70	15,17	22,83	21,62	14,49	22,36
Állami társaságok (MVM,Paks)	-1,47	1,19	5,96	3,43	2,83	-7,27	-2,10	0,48
Privát áramszolgáltatók	4,78	11,26	12,81	14,15	8,46	11,90	13,80	15,38

Ez igen jelentős extraprofitot jelent, ha figyelembe vesszük, hogy az USA 10 éves államkötvényeinek hozama 4 % körül volt. **Igy néz ki magyar a villamos piac, amelynek privát szereplői jelentősen túlf finanszírozottak, ebből adódik a magas árszínvonal, miközben az állami tulajdonú Paks és az MVM veszteséges.** Az indokolatlanul magas profitot már a Magyar Energia Hivatal, az érintett erőmű társaságok közül is több, a kormány és az ellenzék is elismeri, vagyis bizonyított ténynek tekinthetjük. Számunkra meglepő módon ezt a súlyos diszkriminációnak tűnő helyzetet a GVH máig nem vizsgálta ki.

A jelentős extraprofit ellenére a villamosenergia-rendszer megújítására, jelentős fejlesztésekre nem került sor. A szintentartó fejlesztésekre az erőműveknél az amortizáció, az áramszolgáltatóknál a hálózatfejlesztési hozzájárulás fedezetet nyújtottak. A privatizáció óta képződött, mintegy 350 milliárd forint profitot osztalék formájában kivitték az országból, tőkeemelés gyakorlatilag nem történt.

A fenti deformált ár és jövedelemviszonyok a privatizáció és — 1999. óta a GVH által is javasolt és támogatott — liberalizáció következményei. **A villamos piac működését, az ellátásbiztonság fenntartását és a fogyasztói árak mérséklését jelenleg egyedül a közüzemi nagykereskedő MVM Zrt. biztosítja, saját erőművei és többi erőművel korábban kötött hosszú távú áramvásárlási szerződésai révén.**

Ehhez képest elgondolkodtató, hogy a „piaci erőfölény” megszüntetése ürügyén az MVM ellen folyó támadások egyik célja hosszabb ideje az MVM erőművi portfóliójának szétdarabolása, a hosszú távú áramvásárlási szerződések felbontása, vagyis az egyetlen hazai versenytárs ellehetetlenítése.

A múlt évben éppen a Versenyhivatal nyilvános tevékenységével igyekezett megakadályozni annak az egységnek a kialakulását, amelynek eredményeként a magyar érdekeknek megfelelő stratégiai döntés született a villamosenergia-iparágra vonatkozóan, szinte teljes parlamenti egyetértéssel. Sajnos ennek ellenére a mostani jelentés összefoglalójának 42. pontjában még mindig ez olvasható: „Az MVM-mel kapcsolatos stratégiai kormányzati döntéseket (például az MVM privatizációja, az MVM

és a MAVIR tulajdonosi szétválasztása [kiemelés tőlünk]) a regionális piacon való magyar szerepvállalás és érdekek perspektívájából nézve kell meghozni,...

Az összefoglalás 39. pontjában ez olvasható: „...a GVH versenyfelügyeleti eljárást készít elő, mely során - a brüsszeli versenyigazgatósággal egyeztetve - megvizsgálendő a HTM-ek versenykorlátozó hatása, illetve hogy az azzal járó előnyök ellensúlyozzák-e a versenykorlátozásból eredő hátrányokat.” Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartjuk hangsúlyozni, hogy az említett megállapodások és a saját tulajdonú Paksi Atomerőmű révén az MVM Rt. befolyása a villanytermelésre mintegy 60-70 %-os.

Érdemes ezt összevetni a földgázpiacra vonatkozó versenyhivatali állásponttal. A most az Európai Bizottság jóváhagyásával létrejött E.ON Ruhrgáz – MOL tranzakció eredményeként a földgázüzletág 85 %-ban kizárólagosan az E.ON kezébe kerül. A Bizottság nem korlátozta az E.ON-nak sem a magyarországi, sem a térségben meglévő más földgáz és villamos energia termelő-szolgáltató érdekeltségeit, s a további terjeszkedést sem tiltotta meg. Megnyílt tehát a lehetősége a földgáz ellátástól a villamosenergia-termelésen keresztül a villanyszolgáltatásig terjedő E.ON szupermonopólium létrejöttének. A Panrusgázban szerzett 50 %-os részesedés révén a hazánkba irányuló jelenlegi orosz gázimport is az E.ON befolyása alá kerül, s a Közép-kelet Európát elkerülő 2010-re tervezett orosz- német tenger alatti közvetlen földgázvezeték is 25 %-ban az E.ON tulajdonában lesz, miáltal a jelenleginél is nagyobb külföldi monopólium jön létre, tovább korlátozva a magyar fogyasztók érdekeinek érvényesítési lehetőségét. **Ezek után ezen a piacon anakronisztikus versenyről beszélni.** S ezt a bizottsági döntést üdvözölte a (magyar) Gazdasági Versenyhivatal, amely versenyjogi aggályait hangoztatva korábban nem foglalt állást, és Brüsszelre hagyta a döntést. Most azt mondják, hogy a GVH sokat dolgozott azon, hogy a magyarországi földgázpiacon megmaradjanak, illetve megteremtődjenek azok a körülmények, amelyek hosszú távon is lehetővé teszik a verseny kialakulását. (A Gazdasági Versenyhivatal Sajtóközleménye az E.ON Ruhrgas AG MOL Rt. gázüzletága feletti, az Európai Unió Bizottsága által engedélyezett irányításszerzésről (COMP/M.3696). Budapest, 2005. december 21.)

Eddig még a magyar Gazdasági Versenyhivatal sem lépett fel a villamos piac magyar szereplői érdekében. A jelentés 30. lábjegyzetében ez áll: „2003-ban már keletkezett is egy nagy konfliktus, a szolgáltatók áremelés után **egyeztetett magatartást tanúsítva** [kiemelés tőlünk] 1,5 hónapig a régi áron fizették a számlát az MVM-nek. A következő árváltoztatásnál az állam, figyelemmel a szolgáltatók álláspontjára is, **megoldotta** [kiemelés tőlünk] a korábbi asszimetrikus áremelésből keletkezett konfliktust.” (Most tekintsünk el attól a pontatlanságtól, hogy a konfliktus nem 2003-ban, hanem 2001-ben volt, és nem 1,5, hanem 5 hónapig tartott.) Vagyis miről van szó? A GVH elismeri, hogy az áramszolgáltatók **egyeztetett magatartást tanúsítva**, vagyis kartell-gyanúsan viselkedtek, s mégsem indított vizsgálatot. (Erre az esetre társulatunk többször hivatkozott, pl. a honlapunkon olvasható „Veszélyben a villany-közszolgáltatás” c. állásfoglalás, 2004. szeptember 6.). A kormány pedig engedve az áramszolgáltatók nyomásának (az idézett szöveg szerint: **figyelemmel a szolgáltatók álláspontjára is**), visszavonta a nagykereskedelmi áremelést és veszteséges pozícióba taszította a magyar állami tulajdonú MVM-et.

Az összefoglalás 21. pontjában ez áll: „A munka során abból kell kiindulni, hogy a verseny összefér az ellátásbiztonság kétségtől fontos szempontjával, sőt **az ellátásbiztonság egy kellően versenyző piacon könnyebben és olcsóbban megvalósítható** [kiemelés tőlünk], mint verseny hiányában.” Ez a megállapítás szakmailag nem megalapozott. Ma már köztudomású, hogy az EU versenypiaci szabályozása éppen az ellátásbiztonság kérdésére nem ad választ. [Lásd: Az European Federation Public Service Unions (EPSU) hozzájárulása a Villamos Energia és Gáz belső piacának Fejlődési Beszámolójához c. összeállítást. A beszámolót támogatta és Magyarországon kiadta a Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége, Budapest, 2005. november. (Olvasható a VDSZSZ honlapján: www.vdsz.hu)].

Az ellátásbiztonság fogalmának félreismerésén alapul az összefoglalás 27. pontjában a villamos energia importjára vonatkozó megállapítás is: „A verseny potenciálisan egyik legfontosabb forrása a villamosenergia importja.” Ezzel szemben: az ellátásbiztonság alapkövetelménye, hogy a villamos energiát elsősorban hazai erőművekben termeljük meg, ezt követeli meg az UCTE előírás is. Az importnak nemcsak kereskedelmi és műszaki, hanem rendszerműködési korlátjai is vannak.

Budapest, 2006. január 30.

Energiapolitika 2000 Társulat
Elnöksége